

Małgorzata Roge-Wiśniewska **Światło – dobrodziejstwo czy problem?**

Boyer R. (2002), Religia Germanów, Słowian, Bałtów i Celtów, [w:] Encyklopedia religii świata, t. I Historia; pracami zespołu, który przygotował encyklopedię, kierowali: Frédéric Lenoir oraz Ysé Tardan-Masquelier, przy współudziale Michela Meslina i Jean-Pierre Rosa, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa: 227–235.

Curkowski A., Dziamski P., Kamińska M., Kwasiborski M., Michałowska-Knap K., Wiśniewski G. (2011), Zielona energia, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa.

Dziamski P., Kamińska M., Michałowska-Knap K., Wiśniewski G. (2011), Energetyka rozproszona, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa.

García P., de Leon P. (2006), Historia malarstwa, Buchmann, Warszawa.

Greenpol System (2012), Najwyższe elektrownie wiatrowe na świecie!, oficjalna strona Greenpol System, dostęp: 20.03.2013, <http://www.greenpolssystem.pl/news,najwyzsze-elektrownie-wiatrowe-na-swiecie!,99.html>.

Haglund G. (2011), Ekologicznie efektywna gospodarka w Szwecji – efektywność energetyczna: najlepsze praktyki na przykładzie Szwecji, wnioski dla Polski?, konferencja „Program Infrastruktura i Środowisko na półmetku – energetyka”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 16.03.2011, Warszawa.

Kaczmarczyk I. (2009), Światło, [w:] Światło, Wydawnictwo i Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, Kraków: 55.

Karasińska K. (2003), Idą święta – cała prawda o Bożym Narodzeniu, Uniwersytet Kulturalny XII 2003.

Lechowicz M. (2012), Klimat i człowiek czy Człowiek i klimat?, [w:] E. Kantowicz, M. Roge-Wiśniewska (red.), Cywilizacja a środowisko – wyzwania i dylematy, Wydawnictwa Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa: 67–81.

Marconi M. (2002), Mitologia Grecji starożytnej, [w:] Encyklopedia religii świata, t. I. Historia; pracami zespołu, który przygotował encyklopedię, kierowali: Frédéric Lenoir oraz Ysé Tardan-Masquelier, przy współudziale Michela Meslina i Jean-Pierre Rosa, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa: 121–141.

Mikulski (1995), Promieniowanie niejonizujące, [w:] J.B. Karski (red.), Środowisko i zdrowie, Centrum Organizacji i Ekonomiki Ochrony Zdrowia, Warszawa: 229–244.

Niebrzegowska-Bartmińska S. (2012a), Światło, [w:] J. Bartmiński (red.), Słownik stereotypów i symboli ludowych, t. 1, z. IV Kosmos. Świat, światło, metale, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej: 86–114.

Niebrzegowska-Bartmińska S. (2012b), Światła demoniczne, [w:] J. Bartmiński (red.), Słownik stereotypów i symboli ludowych, t. 1, z. IV Kosmos. Świat, światło, metale, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej: 125–126.

Pismo Święte (1980), Ewangelia wg św. Jana, [w:] Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, Biblia Tysiąclecia, wyd. III poprawione, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań–Warszawa: 1216–1241.

Pressman A.H. (2006), Witaminy i minerały: przewodnik dla każdego, Klub dla Ciebie – Bauer–Weltbild Media, Warszawa.

Pyzik A., Bartkowiak G., Schroeder G. (2011), Witaminy w kosmetykach, [w:] G. Schroeder (red.), Kosmetyki – chemia dla ciała, Cursiva: 37–58.

Rolf Disch Solar Architecture, Freiburg (2013), Das Heliotrop, dostęp: 03.04.2013, http://plusenergiehaus.de/files/pics/presse/3_Das_Heliotrop/Heliotrop_Freiburg_5.jpg.

Sharp (2013), Sharp Solar, Sharp Electronics Poland, dostęp: 10.03.2013, http://www.sharp.pl/cps/rde/xchg/pl/hs.xsl/-/html/sharp_solar.htm

Siemens (2013), Materiały promocyjne, Siemens Sp. z o.o., Warszawa.

Squires W.A. i Hanson H.E. (1917), The Destruction of Birds at the Lighthouses on the Coast of California, San Francisco, Kalifornia, 2 listopada 1917, JSTOR, dostęp: 5.05.2013, http://archive.org/stream/jstor-1362354/1362354_djvu.txt.

Stöcker H. (2010), Nowoczesne kompendium fizyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Witaminy i mikroelementy – dzienne zapotrzebowanie, ograniczenia w stosowaniu – przewodnik (1997), Prószyński i S-ka, Warszawa.

Wiśniewski G., Michałowska-Knap K., Koć S. (2012), Energetyka wiatrowa – stan aktualny i perspektywy rozwoju w Polsce, Instytut Energetyki Odnawialnej (EC BREC IEO), Warszawa.

VELUX (2009), Kiedy gra światła staje się grą o zdrowe życie, VELUX Polska Sp. z o.o., dostęp: 12.03.2013, http://www.velux.pl/OVELUX/Prasa/news_archi_110.aspx.

Sylwester Kołomański **Zanieczyszczenie światłem i ciemność**

Björkstén K., Kripke D. i Bjerregaard P. (2009), Accentuation of suicides but not homicides with rising latitudes of Greenland in the sunny months, "BMC Psychiatry", 9: 20-29. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-9-20>

Brainard G.C., Hanifin J.P., Greeson J.M., Byrne B., Glickman G., Gerner E. i Rollag M.D. (2001), Action spectrum for melatonin regulation in humans: evidence for a novel circadian photoreceptor, "The Journal of Neuroscience", 21(16): 6405-6412. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.21-16-06405.2001>

Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001), The first World Atlas of the artificial night sky brightness, "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society", 328: 689-707. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04882.x>

Elvidge C.D., Imhoff M.L., Baugh K.E., Hobson V.R., Nelson I., Safran J., Dietz J.B. i Tuttle B.T. (2001), Nighttime lights of the world: 1994-95, "ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing", 56: 81-99. [https://doi.org/10.1016/S0924-2716\(01\)00040-5](https://doi.org/10.1016/S0924-2716(01)00040-5)

Miller S.D., Mills S.P., Elvidge C.D., Lindsey D.T., Lee T.F. i Hawkins J.D. (2012), Suomi satellite brings to light a unique frontier of nighttime environmental sensing capabilities, "Proceedings of the National Academy of Sciences", 109(39): 15706-15711. <https://doi.org/10.1073/pnas.1207034109>

Navara K.J. i Nelson T.J. (2007), The dark side of light at night: physiological, epidemiological, and ecological consequences, "Journal of Pineal Research", 43: 215-224. <https://doi.org/10.1111/j.1600-079X.2007.00473.x>

Rich C. i Longcore T. (red.; 2006), Ecological consequences of artificial night lighting, Island Press, Washington. Sylwester

Andrzej Z. Kotarba **Satelitarne obserwacje nocnych światel Ziemi**

Castiglione L., Conticello S.S., Esposito M., Oldenhuis R., Moon S.G., Nicolai A., Stoltz S. i Dettmann J. (2012), The NightPod - An orbital motion compensation mechanism for ISS based imaging, [w:] Proceedings of the 63rd International Astronautical Congress, Neapol, Włochy.

Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001), The first World Atlas of the artificial night sky brightness, "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society", 328: 689-707. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04882.x>

Elvidge C.D., Baugh K.E., Kihn E.A., Kroehl H.W. i Davis E.R. (1997), Mapping City Lights With Nighttime Data from the DMSP Operational Linescan System, "Photogrammetric Engineering and Remote Sensing", 63: 727-734.

Elvidge C.D., Baugh K.E., Dietz J.B., Bland T., Sutton P.C. i Kroehl H.W. (1999), Radiance Calibration of DMSP-OLS Low-Light Imaging Data of Human Settlements, "Remote Sensing of the Environment", 67: 77-88. [https://doi.org/10.1016/S0034-4257\(98\)00098-4](https://doi.org/10.1016/S0034-4257(98)00098-4)

Elvidge C.D., Imho M.L., Baugh K.E., Hobson V.R., Nelson I., Safran J., Dietz J.B. i Tuttle B.T. (2001), Nighttime Lights of the World: 1994-95, "ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing", 56: 81-99. [https://doi.org/10.1016/S0924-2716\(01\)00040-5](https://doi.org/10.1016/S0924-2716(01)00040-5)

Elvidge C.D., Cinzano P., Pettit D.R., Arvesen J., Sutton P., Small C., Nemani R. i Longcore T. (2007), The Nightsat mission concept, "International Journal of Remote Sensing", 28(12): 2645-2670. <https://doi.org/10.1080/01431160600981525>

Evans C.A., Wilkinson M.J., Stefanov W.L. i Willis K. (2011), Training astronauts to observe the Earth from the Space Shuttle and International Space Station, [w:] W.B. Garry, J.E. Bleacher (red.), Analogs for Planetary Exploration. Geological Society of America Special Paper, Geological Society of America: 67-74. [https://doi.org/10.1130/2011.2483\(05\)](https://doi.org/10.1130/2011.2483(05))

Gebelein, J. i Eppler D. (2006), How Earth remote sensing from the International Space Station complements current satellite-based sensors, "International Journal of Remote Sensing", 27: 2613-2629. <https://doi.org/10.1080/01431160600552250>

Hillger D., Kopp T., Lee T., Lindsey D., Seaman C., Miller S., Solbrig J., Kidder S., Bachmeier S., Jasmin T. i Rink T. (2013), First-Light Imagery from Suomi NPP VIIRS, "Bulletin of the American Meteorological Society", 94: 1019-1029. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-12-00097.1>

Kramer H.J. (1994), Observation of the Earth and its Environment - Survey of Missions and Sensors, wyd. 2, Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-662-09038-1_2

Kuechly H.U., Kyba C.C.M., Ruhtz T., Lindemann C., Wolter C., Fischer J. i Hölker F. (2012), Aerial survey and spatial analysis of sources of light pollution in Berlin, Germany, "Remote Sensing of Environment", 126: 39-50. <https://doi.org/10.1016/j.rse.2012.08.008>

Lee T.E., Miller S.D., Turk F.J., Schueler C., Julian R., Deyo S., Dills P. i Wang S. (2006),

The NPOESS VIIRS Day/Night Visible Sensor, "Bulletin of the American Meteorological Society", 87: 191-199. <https://doi.org/10.1175/BAMS-87-2-191>

NASA, The Gateway to Astronaut Photography of Earth, dostęp: 14.11.2013, <http://eol.jsc.nasa.gov/scripts/sseop/photo.pl?mission=ISS032&roll=E&frame=17635>.

Raimondo H. i Madero F. (2010), High Sensitivity Camera (HSC) Overview, 6th Aquarius/SAC-D Science Meeting, Seattle, USA.

Robinson J.A. i Amsbury D.L. (2002), Astronaut-acquired orbital photographs as digital data for remote sensing: spatial resolution, "International Journal of Remote Sensing", 23: 4403-4438. <https://doi.org/10.1080/01431160110107798>

Schueler C.F., Lee T.F. i Miller S.D. (2013), VIIRS constant spatial-resolution advantages, "International Journal of Remote Sensing", 34(16): 5761-5777. <https://doi.org/10.1080/01431161.2013.796102>

Smith F.G. (1979), Report and Recommendations of IAU Commission 50, "Reports on Astronomy", IAU Trans. XVIII, 218.

Tomasz Ścieżor Określenie charakteru zmian jasności nocnego nieba w Polsce w latach 1994–2009 na podstawie amatorskich obserwacji komet .

Berry R.L. (1976), Light Pollution in Southern Ontario, "The Journal of the Royal Astronomical Society of Canada", 70(3): 97-115.

Blackwell H.R. (1946), Contrast Tresholds of the Human Eye, "Journal of the Optical Society of America", 36(11): 624-643. <https://doi.org/10.1364/JOSA.36.000624>

Bortle J.E. (2001), Introducing the Bortle Dark-Sky Scale, "Sky & Telescope", 101(2): 126-129.

Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001a), Naked eye star visibility and limiting magnitude mapped from DMSP-OLS satellite data, "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society", 323: 34-46. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04213.x>

Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001b), The first World Atlas of the artificial night sky brightness, "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society", 328: 689-707. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04882.x>

Green W.E. (1997), Guide to observing comets, "International Comet Quarterly", Special issue.

Husar R. (1994), Intercontinental Transport of Dust: Historical and Recent Observational Evidence, [w:] A. Stohl (red.), Intercontinental Transport of Air Pollution, Springer, Berlin.

ICQ 1994-2009, "The International Comet Quarterly", 16/31.

Kolláth Z. (2008), The effects of artificial lights at the Zselic Landscape Protection Area, "Przegląd Elektrotechniczny", LXXXIV/8, s. 76-79.

Kosai H. i Isobe S. (1991), Organised Observations of Night-sky Brightness in Japan during 1987-1989, [w:] M.C.B. Ashley, J.L. Caswell, W.J. Couch, R.W. Hunstead, K.M. Proust (red.), Fifth Asian-Pacific

Regional Astronomy Meeting, Proceedings, "Astronomical Society of Australia", 9(1): 180-183.
<https://doi.org/10.1017/S132335800025510>

Kubala M., Ścieżor T., Dworak T.Z. i Kaszowski W. (2009), Artificial Sky Glow in Cracow Agglomeration, "Polish Journal of Environmental Studies", 18(3A): 194-199.

Massey P. i Foltz C.B. (2000), The Spectrum of the Night Sky over Mount Hopkins and Kitt Peak: Changes after a Decade, "Publications of the Astronomical Society of the Pacific", 112(770): 566-573.
<https://doi.org/10.1086/316552>

Moore C.A. (2001), Visual Estimations of Night Sky Brightness, "The George Wright Forum", 18(4): 46-55.

Schreuder D.A. (2001), Sky Glow Measurements in the Netherlands, [w:] R.J. Kohen, W.T. Sullivan III (red.), Preserving the Astronomical Sky, International Astronomical Union Symposium No. 196, Astronomical Society of the Pacific. <https://doi.org/10.1017/S0074180900163958>

Ścieżor T. (2005), Problem środowiskowego zanieczyszczenia świetlnego oraz zastosowanie amatorskich obserwacji astronomicznych dla określenia jego wielkości, "Czasopismo Techniczne", 102(16-Ś): 145-164 .

Ścieżor T., Kubala M., Kaszowski W. i Dworak T.Z. (2010), Zanieczyszczenie świetlne nocnego nieba w obszarze aglomeracji krakowskiej. Analiza pomiarów sztucznej poświaty niebieskiej, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków.

Ścieżor T., Kubala M. i Kaszowski W. (2012), Light Pollution of the Mountain Areas in Poland, "Archives of Environmental Protection", 38(4): 59-69. <https://doi.org/10.2478/v10265-012-0042-4>

Walker M.F. (1988), The Effect of Solar Activity on the V and B Band Sky Brightness, "Publications of the Astronomical Society of the Pacific", 100(626): 496-505.

<https://doi.org/10.1086/132197>

Marek Kubala Pomiary jasności nocnego nieba w aglomeracji krakowskiej

Berry R.L. (1976), Light Pollution in Southern Ontario, "The Journal of the Royal Astronomical Society of Canada", 70(3): 97-115.

Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001), The first World Atlas of the artificial night sky brightness, "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society", 328: 689-707. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04882.x>

Cinzano P. (2005), Night Sky Photometry with Sky Quality Meter, first draft, "ISTIL Internal Report", No. 9, Vol. 1.4, Th iene.

Crawford D.L. (1997), Photometry: terminology and units in the lighting and astronomical sciences, "The Observatory", 117: 14-18.

Cristaldi S. i Foti S. (2000), A method to measure the night sky luminosity, "Memorie della Societa Astronomica Italiana", 71(1): 167-192.

Duriscoe D.M., Luginbuhl C.B. i Moore C. (2007), Measuring night-sky brightness with a wide-field CCD camera, "Publications of the Astronomical Society of the Pacific", 119(852): 192-213.
<https://doi.org/10.1086/512069>

Isobe S. i Kosai H. (1998), Star Watching Observations to Measure Night Sky Brightness, [w:] S. Isobe, T. Hirayama (red.) Preserving the Astronomical Windows, "Astronomical Society of the Pacific Conference Series", 139.

Kolláth Z. [2008], The effects of artificial lights at the Zselic Landscape Protection Area, "Przegląd Elektrotechniczny", 84: 76-79.

Kosai H. i Isobe S. (1991), Organised Observations of Night-sky Brightness in Japan during 1987-1989, [w:] M.C.B. Ashley, J.L. Caswell, W.J. Couch, R.W. Hunstead, K.M. Proust (red.), Fifth Asian-Pacific Regional Astronomy Meeting, "Astronomical Society of Australia, Proceedings", 9(1): 180-183.
<https://doi.org/10.1017/S1323358000025510>

Pun C.S.J. i So C.W. (2009), Report of A Survey of Light Pollution in HongKong (ECF Project ID: 20070-01) [online], Department of Physics, The University of Hong Kong, b.d.w.,
http://nightsky.physics.hku/ECF_2007_01_Final_Report.pdf.

Schreuder D.A. (2001), Sky Glow Measurements in the Netherlands, [w:] R.J. Kohen, W.T. Sullivan (red.), Preserving the Astronomical Sky, III International Astronomical Union Symposium No. 196, Astronomical Society of the Pacific. <https://doi.org/10.1017/S0074180900163958>

Walker M.F. (1970), Light Pollution in California and Arizona, "Publications of the Astronomical Society of the Pacific", 82(487): 672-698. <https://doi.org/10.1086/128945>

Walker M.F. (1977), The Effects of Urban Lighting on the Brightness of the Night Sky, "Publications of the Astronomical Society of the Pacific", 89: 405-409. <https://doi.org/10.1086/130142>

Marcin Górko, Dariusz Heim Monitoring właściwości fotometrycznych sfery niebieskiej podczas zmierzchu i w nocy w aglomeracji łódzkiej .

Cinzano P., Falchi F., Elvidge C.D. i Baugh K.E. (1999), The artificial sky brightness in Europe derived from DMSP satellite data, IAU-UN Symposium 196 „The Protection of the Astronomical Sky”.
<https://doi.org/10.1017/S0074180900163880>

Górko M., Heim D. i Szczepańska E. (2009), Porównanie wybranych technik przetwarzania obrazów cyfrowych dla potrzeb określania zewnętrznych warunków oświetleniowych, [w:] Materiały XII Konferencji Naukowo-Technicznej „Fizyka Budowli w Teorii i Praktyce”, 4: 37–44.

Górko M., Heim D. i Szczepańska E. (2011), Określenie jasności trzech podstawowych rodzajów nieboskłonów – technika HDR vs. technika tono-rozdzielcza, [w:] Materiały XIII Konferencji Naukowo-Technicznej „Fizyka Budowli w Teorii i Praktyce”: 93–100.

Pollalis S.N., Georgoulas A., Ramos S.J. i Schodek D. (2012), Infrastructure Sustainability and Design, Routledge.

Anna Wojciechowska, Anna Wiśniewska, Adam Barcikowski Zanieczyszczenie światłem – ekologiczny problem współczesnego miasta

- Avila-Flores R. (2002), Habitat use by insectivorous bats in a mega-urban environment, [w:] 32nd Annual North America Symposium on Bat Research, Burlington, Vermont.
- Balcombe J.P. i Fenton M.B. (1988), The communication role of echolocation calls in vespertilionid bats, [w:] P.E. Nachtigall i P.W.B. Moore (red.), Animal sonar, Plenum Press, New York: 625-628. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-7493-0_65
- Banks R.C. (1979), Human-related mortality of birds in the United States, [w:] U.S. Department of Interior, Fish and Wildlife Service, Special Scientific Report - Wildlife, No. 215, Washington D.C.
- Beier P. (2006), Effects of artificial night lighting on terrestrial mammals, [w:] C. Rich i T. Longcore (red.), Ecological consequences of artificial night lighting, California, Island Press: 19-42.
- Berry R.L. (1976), Light Pollution in Southern Ontario, "The Journal of the Royal Astronomical Society of Canada", 70(3): 97-115.
- Bębas P. (2010), O złożoności zegara biologicznego owadów, czyli jak narządy odmierzają czas, "Kosmos", 59(3-4): 497-511.
- Biggs J.D., Fouche T., Bilki F. i Zadnik M.G. (2011), Measuring and mapping the night sky brightness of Perth, Western Australia, "Monthly Notices of Royal Astronomical Society", 421(2): 1450-1464. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2966.2012.20416.x>
- Boldogh S., Dobrosi D. i Samu P. (2007), The effects of the illumination of buildings on house-dwelling bats and its conservation consequences, "Acta Chiropterologica", 9(2): 527-534. [https://doi.org/10.3161/1733-5329\(2007\)9\[527:TEOTIO\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.3161/1733-5329(2007)9[527:TEOTIO]2.0.CO;2)
- Bowles J.B., Heideman P.D. i Erickson K.R. (1990), Observations on six species of freetailed bats (Molossidae) from Yucatan, Mexico, "Southwestern Naturalist", 35: 151-157. <https://doi.org/10.2307/3671536>
- Brewczyński K. i Fronk J. (2004), Zielone białko fluorescencyjne GFP struktura i właściwości, "Postępy Biologii Komórki", 31: 399-419.
- Briggs W.R. (2006), Blue/UV-A receptors: historical overview, [w:] E. Schafer i F. Nagy (red.), Photomorphogenesis in plants and bacteria: function and signal transduction mechanisms, Springer, Dordrecht: 171-197. https://doi.org/10.1007/1-4020-3811-9_10
- Bronson F.H. (1989), Mammalian reproductive biology, University of Chicago Press, Chicago.
- Bruderer B. (1999), Three decades of tracking radar studies on bird migration in Europe and the Middle East, [w:] Y. Leshem, Y. Mandelik i J. Shamoun-Baranes (red.), Migrating birds know no boundaries, International Center for the Study of Bird Migration, Latrun, Israel.
- Buchanan B.W. (2006), Observed and potential effects of light pollution on anuran amphibians, [w:] C. Rich i T. Langcore (red.), Ecological consequences of artificial night lighting, Island Press, Washington D.C.
- Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001a), The first World Atlas of the artificial night sky brightness, "Monthly Notices of Royal Astronomical Society", 328: 689-707. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04882.x>
- Cinzano P., Falchi F. i Elvidge C.D. (2001b), Naked eye star visibility and limiting magnitude mapped from DMSP-OLS satellite data, "Monthly Notices of Royal Astronomical Society", 323: 34-46. <https://doi.org/10.1046/j.1365-8711.2001.04213.x>

Crawford R.C. i Engstrom R.T. (2000), Lights, towers, and avian mortality: where is the science? Transcripts of Proceedings of the Workshop on Avian Mortality at Communications Towers, Cornell University, Ithaca, NY.

Dauchy R.T., Sauer L.A., Blask D.E. i Vaughan G.M. (1997), Light contamination during the dark phase in "photoperiodically controlled" animal rooms: effect on tumorgrowth and metabolism in rats, "Laboratory Animal Science", 45: 511-518.

Dawidowicz P. (1999), Koszty behawioralnej obrony przed drapieżnictwem: model dobowych migracji pionowych zwierząt planktonowych, "Wiadomości Ekologiczne", 45: 3-16.

DeCoursey P.J. (1986), Light-sampling behaviour in photoentrainment of a rodent circadian rhythm, "Journal of Comparative Physiology A", 159: 161-169. <https://doi.org/10.1007/BF00612299>

Elliott J.A. (1976), Circadian rhythms and photoperiodic time measurements in mammals, "Federation Proceedings", 35(12): 2339-2346.

Elvidge C., Baugh K.E., Kihn E.A. i Davis E.R. (1997), Mapping city lights with nighttime data from the DMSP Operational Linescan System, "Photogrammetric Engineering & Remote Sensing", 64(6): 727-734.

Gauthreaux Jr. S.A. i Belser C.G. (2006), Effects of artificial night lighting on migrating bird, [w:] C. Rich i T. Langcore (red.), Ecological consequences of artificial night lighting, Island Press, Washington.

Hutson A.M., Mickleburgh S.P. i Racey P.A. (2001), Microchiropteran bats. Global Status Survey and Conservation Action Plan. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2001.SSC-AP.1.en>

Isobe S. i Kosai H. (1998), Star Watching Observations to Measure Night Sky Brightness, [w:] S. Isobe i T. Hirayama (red.), Preserving the Astronomical Windows, Astronomical Society of the Pacific Conference Series, Vol. 139.

Jones J. i Francis C.M. (2003), The effects of light characteristics on avian mortality at lighthouses, "Journal of Avian Biology", 34: 328-333. <https://doi.org/10.1111/j.0908-8857.2003.03183.x>

Kolláth Z. (2010), Measuring and modelling light pollution at the Zselic Starry Sky Park, "Journal of Physics": Conference Series 218, 012001. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/218/1/012001>

Kopcewicz J., Tretyn A. i Cymerski M. (1992), Fitochrom i morfogeneza roślin, PWN Warszawa.

Król S. (2011), Jak rośliny widzą światło, czyli fitochrom roślinny i jego funkcje, Uniwersytet Jagielloński, dostęp: 29.04.2013, bioinfo.mol.uj.edu.pl/articles/Krol05 .

Kurek P. (2001), Endozoochoria - studium porównawcze ssaków drapieżnych i ptaków, "Wiadomości Botaniczne", 55(1/2): 41-50.

Kyba C.C.M., Ruhtz T., Fisher J. i Hölker F. (2011), Lunar skylight polarization signal polluted by urban lighting, "Journal of Geophysical Research: Atmospheres", 116(D24106). <https://doi.org/10.1029/2011JD016698>

Perkin E.K., Hölker F., Richardson J.S., Sadler J.P., Wolter C. i Tockner K. (2011), The influence of artificial light on stream and riparian ecosystems: questions, challenges, and perspectives, "Ecosphere", 2(11): 122. <https://doi.org/10.1890/ES11-00241.1>

Perry G. i Fisher R.N. (2006), Night lights and reptiles: observed and potential effects, [w:] C. Rich i T. Langcore (red.), *Ecological consequences of artificial night lighting*, Island Press, Washington D.C.

Pilarski J. (2005), Na świetle i w mroku, "Akademia", 4(4): 33-35.

Pun C.S.J. i So C.W. (2010), Report of a Survey of Light Pollution in Hong Kong, dostęp: 29.04.2013, http://www.opcc.cl/prensa/noticias2009/ECF_2007_01_Final_Report.pdf.

Rich C. i Langcore T. (red.; 2006), *Ecological consequences of artificial night lighting*, Island Press, Washington D.C.

Rydell J. i Racey P.A. (1995), Street lamps and the feeding ecology of insectivorous bats, [w:] P.A. Racey i S.M. Swift (red.), *Ecology, evolution and behaviour of bats. Symposia of the Zoological Society of London*, No. 67, Clarendon Press, Oxford: 291-307.

Rydell J. (2006), Bats and Their Insect Prey at Streetlights, [w:] C. Rich i T. Longcore (red.), *Ecological Consequences of Artificial Night Lighting*, Island Press, Washington.

Salmon M. (2003), Artificial night lighting and sea turtles, "The Biologist", 50: 163-168.

Salmon M. (2006), Protecting sea turtles from artificial night lighting at Florida's oceanic beaches, [w:] C. Rich i T. Langcore (red.), *Ecological consequences of artificial night lighting*, Island Press, Washington D.C.

Schreuder D.A. (2001), Sky Glow Measurements in the Netherlands, [w:] R.J. Kohen i W.T. Sullivan III (red.), *International Astronomical Union Symposium No. 196*, Astronomical Society of the Pacific. <https://doi.org/10.1017/S0074180900163958>

Skwarło-Sońta K. i Majewski P. (2007), W jaki sposób zwierzęta odmierzają czas? Uniwersytet Warszawski, dostęp: 29.04.2013, http://www.czasiprzestrzen.wuw.pl/?id=str,zwierzeta_czas,1,0

Swift S.M. (1980), Activity patterns of Pipistrelle bats (*Pipistrellus pipistrellus*) in northeast Scotland, "Journal of Zoology", 190(3): 285-295. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7998.1980.tb01428.x>

Ścieżor T., Kubala M., Kaszowski W. i Dworak T.Z. (2010), Zanieczyszczenie świetlne nocnego nieba w obszarze aglomeracji krakowskiej. Analiza pomiarów sztucznej poświaty niebieskiej, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków.

Tomiałołć L. (1990), Ptaki Polski - rozmieszczenie i liczebność (The Birds of Poland: Distribution and Abundance), PWN, Warszawa.

Walker M.F. (1973), Light Pollution in California and Arizona, "Astronomical Society of the Pacific", 85(507): 508-519. <https://doi.org/10.1086/129496>

Wilkie S.E., Vissers P.M., Das D., Degrip W.J., Bowmaker J.K. i Hunt D.M. (1998), The molecular basis for UV vision in birds: spectral characteristics, cDNA sequence and retinal localization of the UV-sensitive visual pigment of the budgerigar (*Melopsittacus undulatus*), "Biochemical Journal", 330(1): 541-547. <https://doi.org/10.1042/bj3300541>

Yu X., Liu H., Klejnot J. i Lin C. (2010), The Cryptochrome Blue Light Receptors. The Arabidopsis Book, American Society of Plant Biologists, dostęp: 29.04.2013, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3155252/>.

Zawilska J.B. i Nowak J. Z. (2002), Rytmika okołodobowa i zegar biologiczny, "Sen", 2(4): 127-136.

Krystyna Skwarło-Sońta **Funkcjonowanie zegara biologicznego człowieka w warunkach skażenia światłem**

.Arendt J. i Skene D.J. (2005), Melatonin as a chronobiotic, "Sleep Medicine Reviews", 9: 25-39.

<https://doi.org/10.1016/j.smrv.2004.05.002>

Aschoff J. (1960), Exogenous and endogenous components in circadian rhythms, "Cold Spring Harbor Symposia on Quantitative Biology", 25: 11-28. <https://doi.org/10.1101/SQB.1960.025.01.004>

Bębas P. (2010), O złożoności zegara biologicznego owadów, czyli jak narządy odmierzają czas, "Kosmos", 59(3-4): 497-511.

Bell-Pedersen D., Cassone V.M., Earnest D.J., Golden S.S., Hardin P.E., Thomas T.L. i Zoran M.J. (2005), Circadian rhythms from multiple oscillators: lesson from diverse organisms, "Nature Reviews Drug Discovery"; <https://doi.org/10.1038/nrg1633>

Claustrat B., Brun J. i Chazot G. (2005), The basic physiology and pathophysiology of melatonin, "Sleep Medicine Reviews", 9: 11-24. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2004.08.001>

Froy O. (2007), The relationship between nutrition and circadian rhythms in mammals, "Frontiers in Neuroendocrinology", 28: 61-71. <https://doi.org/10.1016/j.yfrne.2007.03.001>

Hastings M.H., Reddy A.B. i Maywood E.S. (2003), A clockwork web: circadian timing in brain and periphery, in health and disease, "Nature Reviews Neuroscience", 4: 649-661.

<https://doi.org/10.1038/nrn1177>

Karasek M. (1997), Szyszynka i melatonina, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź.

Krzepkowski W.D. (2012), Molekularny mechanizm zegara okołodobowego, czyli jak organizmy mierzą czas, "Kosmos", 61(2): 305-318.

Kudo T., Horikawa K. i Shibata S. (2007), Circadian rhythms in the CNS and peripheral clock disorders: the circadian clock and hyperlipidemia, "Journal of Pharmacological Sciences", 103: 139-143.

<https://doi.org/10.1254/jphs.FMJ06003X3>

Kulczykowska E., Kasprzak M., Kalamarz H., Kuriata M., Nietrzeba M., Jerzak L. i Kamiński P. (2007), Melatonin and thyroxine response to pollution in white stork nestlings (*Ciconia ciconia*): Aspects of rhythmicity and age, "Comparative Biochemistry and Physiology", 146: 392-397.

<https://doi.org/10.1016/j.cbpc.2007.04.012>

Pandi-Perumal S.R., Trakht I., Srinivasan V., Spence D.W., Meastroni G.J.M., Zisapel N. i Cardinali D.P. (2008), Physiological effects of melatonin: Role of melatonin receptors and signal transduction pathways, "Progress in Neurobiology", 85: 335-353.

<https://doi.org/10.1016/j.pneurobio.2008.04.001>

Sharma V.K. (2003), Adaptive significance of the circadian clock, "Chronobiology International", 20: 901-919. <https://doi.org/10.1081/CBI-120026099>

Shuboni D. i Yan L. (2010), Nighttime dim light exposure alters the responses of the circadian system, "Neuroscience", <https://doi.org/10.1016/j.neuroscience.2010.08.009>

Skwarło-Sońta K. i Majewski P. (2010), Melatonina, wielofunkcyjna cząsteczka sygnałowa w organizmie ssaka: miejsca biosyntezy, funkcje, mechanizmy działania, "Folia Medica Lodziensia", 37/1: 1-41.

Stevens R.G. (2009), Electric light causes cancer? Surely you're joking, Mr. Stevens, "Mutation Research", 682: 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.mrrev.2009.01.003>

Stevens R.G., Blask D.E., Brainard G.C., Hansen J., Lockley S.W., Provencio I., Rea M.S. i Reinlib L. (2007), Meeting report: The role of environmental lighting and circadian disruption in cancer and other diseases, "Environmental Health Perspectives", 115:1357-1362. <https://doi.org/10.1289/ehp.10200>

Tan D.-X., Hardeland R., Manchester L.C., Paredes S.D., Korkmaz A., Sainz R.M., Mayo J.C., Fuentes-Broto L. i Reiter R.J. (2010), The changing biological roles of melatonin during evolution: from an antioxidant to signal of darkness, sexual selection and fitness, "Biological Reviews", 85: 607-623. <https://doi.org/10.1111/j.1469-185X.2009.00118.x>

Wood B., Rea M.S., Plinick B. i Figueiro M.G. (2012), Light level and duration of exposure determine the impact of self-luminous tablets on melatonin suppression, "Applied Ergonomics"; <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2012.07.008>

Robert Bury **Obszary ochrony ciemnego nieba narzędziem wspomagającym rozwój regionów peryferyjnych i marginalizowanych**

Astrokolonica (2013), Astronomické observatórium na Kolonickom sedle, dostęp: 23.04.2013, www.astrokolonica.sk.

Haccoû H., Deelstra T., Krośnicka K., Dol M. i Kramer M. (2007), Przewodnik Milu. Wielofunkcyjne, intensywne użytkowanie terenów miejskich. Praktyczny poradnik (tyt. oryg. MILU Guide. Practitioners' Handbook for Multifunctional and Intensive Land Use), Oficyna Wydawnicza Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sanoku, Sanok 2007.

International Dark-Sky Association IDA (2008), International Dark Sky Reserve Program, International Dark-Sky Association, dostęp: 23.04.2013, www.darksky.org/assets/documents/IDSR.pdf. Izerski Park Ciemnego Nieba (2013), Światło i ciemność, Izerski Parku Ciemnego Nieba, dostęp: 23.04.2013, www.izera-darksky.eu.

Karpackie Niebo (2009), Karpackie Niebo. Rozwój produktów turystycznych związanych z astronomią na terenie polsko-słowackiego pogranicza, Karpackie Niebo, dostęp: 23.04.2013, www.astrokarpaty.net.

Matusiak K.B., Kuchciński J. i Gryzik A. (2009), Foresight kadr nowoczesnej gospodarki, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009.

Park Gwiazdznego Nieba Bieszczady (2013a), Gwiazdne Bieszczady, Park Gwiazdznego Nieba Bieszczady, dostęp: 23.04.2013, <http://www.gwiazdnebieszczady.pl/>.

Park Gwiazdznego Nieba Bieszczady (2013b), Granice parku, Park Gwiazdznego Nieba Bieszczady, dostęp: 23.04.2013, <http://www.gwiazdnebieszczady.pl/granice-parku>

.Park tmavej oblohy Poloniny 2013, Hranice a rozloha Parku tmavej oblohy Poloniny, dostęp: 25.04.2013, <http://poloniny.svetelnezecistenie.sk/park-tmavej-oblohy/uzemie-parku>.

Shelton J. i Poe K. (2012), Starry Night Skies in our National Parks, dostęp: 23.04.2013, www.youtube.com/watch?v=23GOE7xjM4E.

UG Lutowiska (2013), Bieszczady, niebo i gwiazdy – nowe produkty turystyki przyrodniczej w gminie Lutowiska, dostęp: 25.04.2013, www.astro.lutowiska.pl.

Zimniewicz K. (2008), Bariery w zarządzaniu parkami krajobrazowymi w Polsce, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne SA, Warszawa 2008.

Franciszek Szpinda **Obszary ciemnego nieba w Parku Krajobrazowym Lasy Janowskie – projekt astronomicznej ścieżki dydaktycznej**

Bortle J.E. (2001), The Bortle Dark-Sky Scale, Sky & Telescope, dostęp: 16.12.2013, <http://www.skyandtelescope.com/resources/darksky/3304011.html>.

Lach A. (2010), Skala Bortle'a, tekst opracowany na podstawie publikacji Johna E. Bortle'a, dostęp: 30.05.2013, http://www.ciemnieniebo.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=179&Itemid=35 .